

There's a crack in everything, that's how the light gets in – overweging op kerstmorgen 2022

bij het lied van Leonard Cohen en de droom van Jozef (Matt. 1,18-25)

Zo is het dan òòk dit jaar weer Kerst geworden –
Jezus, Zoon van de Allerhoogste, geboren uit de Geest die heilig is,
Heelmaker van Israëel èn de volkeren is onder ons geboren!

Nu zijn we zo bekend met het dramatische verhaal van Lucas
– over de herders in het veld, het kind waarvoor heel geen plaats is –
dat je gemakkelijk zou vergeten dat het begin van Jezus' geschiedenis door de Evangelist Mattheüs
heel anders wordt verteld....

Geen drama hier, maar een ogenschijnlijk droge opsomming van mannelijke verwekkers,
vanaf aartsvader Abraham uitlopend op Jezus.
Biblos genéseos Jèsu Christou, staat er als opschrift boven:
boek van de genesis, de wording van Jezus Christus.
En dan moeten we toch even onze oren spitsen! – boek van de wording, de genesis van Jezus
Christus – letterlijk een toespeling op het boek Genesis –
waar we horen we van de wording van hemel en aarde.

En dan komt het samen: zoals God vanaf den beginne hemel en aarde scheidt,
een 'work in progress'
– zò scheidt Hij in Jezus de mens die doel en zin van die Schepping is:
model van humaniteit, van menselijkheid namens de Eeuwige,
die zorg draagt voor het goede leven op een vruchtbare aarde,
Jezus als eerste, nieuwe mens, die wacht op, die vraagt om navolgers...

Driemaal veertien geslachten trekken in zijn 'stamboom' (Matt. 1,1-17) voorbij
voordat het op uitloopt op Jezus – maar er is iets opmerkelijks:
tussen al die mannen komen naast Maria, Jezus' moeder, vier vrouwen voor,
aan wie volgens de heersende moraal een behoorlijk smetje kleeft:
Tamar, die met haar schoonvader slaapt om nageslacht te krijgen,
Rachab de 'publieke' vrouw,
Ruth de allochtoon,
en Batseba, die door verleiding koning David tot overspel zou hebben aangezet.
Hoe scabreus wil je het alles bij elkaar hebben!

Over deze vier voormoeders ging het de voorbije zondagen in de advent.
Met het noemen van deze vrouwen in Jezus stamboom maakt Mattheüs een statement:
Jezus' afkomst is niet bepaald netjes en 'raszuiver',
hij is een 'bastaardzoon', van gemengd bloed –
maar dat is geen provocatie van de evangelist,
Mattheüs heeft er een bedoeling mee voor ons.
Mensen waar 'wat' mee is: de Eeuwige heeft juist gebroken levens, juist kapotte zielen,
juist 'buitenbeentjes' lief, en ook nodig om zijn Licht,
– het Messiaanse verlangen naar licht en vrede op aarde – verder te dragen.

Dat doet me denken aan wat Leonard Cohen ooit zong, in één van zijn mooiste liedjes, Anthem, over het licht dat door een barst naar binnen komt:

There's a crack in everything, that's how the light gets in.

Een aangrijpende regel die verwijst naar een oud verhaal over een man die zijn been verloor: hij trok zich terug in een klooster en voelde zich gebroken over wat hem was overkomen.

Zijn diepe verdriet was terug te zien in de tekeningen die hij maakte; hij tekende gebarsten vazen en andere beschadigde voorwerpen.

Maar in de loop van de tijd vond hij een innerlijke rust, en zijn kijk op het leven veranderde langzaam...

Maar hij bleef stug barsten in vazen tekenen.

Op een dag vroeg iemand hem: waarom doe je dat toch nog steeds?

De man antwoordde: Door een barst komt het licht naar binnen.

There's a crack in everything, that's how the light gets in.

Loopt er misschien ook een barst door ùw leven? – bij mij wel...

Over 'barsten' gesproken deze morgen: de levensgrote barst door het leven van Jozef... èn Maria – voor elkáár zijn ze bestemd, maar zij blijkt dan al zwanger.... maar niet van hem! – een mokerslag, waarmee de grond onder Jozef' voeten wegzakt...

Hij kan haar nu subiet volgens de wet wegsturen, maar rechtvaardig man als hij is wil hij geen schandaal maken,.

Hij besluit Maria daarom heimelijk, met stille trom verlaten, om haar de schande te besparen.

Aldus de evangelist.

Tsja, zou het werkelijk? – zou het werkelijk omwille van Maria zijn, dat hij afstand van haar wil doen? – is zij niet juist nog verder van huis als zij niet alleen ongehuwd zwanger is, maar ook nog eens zonder man die voor haar zorgt?

Het vermoeden rijst dat Jozef wel degelijk afstand van Maria wil doen omwille van zichzelf – en wie zou hem ongelijk willen geven....?

Welke of moeder (of vader) zou haar zoon een ander advies geven?

Zijn aanstaande zonder zijn toedoen zwanger van de heilige Geest.

Wie gelooft dat? – voor hemzelf al niet te geloven, laat staan voor zijn omgeving.

Maria, maar ook Jozef, zullen mikpunt zijn van spot.

Wie van ons weet wat schaamte is – in je hemd staan, naakt, je naam, je wezen aan gruzelementen – die vermoedt al wat Jozef èn Maria nu te wachten staat...

Als hij over dit alles aan het piekeren is, heeft Jozef een droom.

Jozef, zoon van David, vrees niet Maria je vrouw bij je te nemen, want het in haar verwekte – het kind dat ze draagt – is uit de heilige Geest.

Wonderlijk dat hij aangesproken wordt als zoon van David.

Als Jozef niet de verwekker is van het kind van Maria, wat doet zijn afkomst er dan toe? –

Wil de engel hem soms moed inspreken en hem er aan herinneren

dat hij afstamt van de grote koning David, die als herdersjongen al een reus overwon? –

wil de engel hem zò toespreken dat ook hij over de nodige moed beschikt

om zijn teleurstelling en schaamte te overwinnen, en te doen wat rechtvaardig is, en goed?

Jozef, zoon van David, vrees niet Maria je vrouw bij je te nemen,
want het in haar verwekte is uit de heilige Geest.

Dromen vormen in onze wereld van technologie en wetenschap
nauwelijks nog een positieve bron van levenskennis –
sinds de grote verlichtingsfilosoof Immanuel Kant meende
dat dromen geen stand voor het forum van de rede, de ratio.

Oud-gevangenispastor (en Nieuwtestamenticus) Bart Koet vertelt
– op grond van zijn jarenlange ervaringen met gevangenen –
dat zij soms in een penibele situatie een droom ontvangen,
die raad geeft, of een oplossing aanreikt, of een nieuwe wending inzet,
of ervaren wordt als een regelrechte goddelijke openbaring.

En hij merkt op: in de gevangenis heb ik als pastor bij de gedetineerden die ik daar ontmoette geleerd,
waarvan ik dacht dat ze echt geen geweten hadden,
dat de laatste restjes van het geweten juist in hun dromen nog gingen spreken.

Hoe veelzeggend! – ons hele kerstbericht is een droom, de droom van Jozef:
het in Maria verwekte is uit de heilige Geest, en jij Jozef zult – de schaamte voorbij –
zijn naam uitroepen in het openbaar....

En wàt een naam: Jezus! – letterlijk: God rèdt, God redt zijn volk, zijn mensen
van hun zonden, hun overtredingen, ja van hun schaamte –
die hen verminkt, angstig maakt, naar binnen gekeerd,
en eerlijk gezegd ook laf naar buiten toe, in de omgang met mensen.
God rèdt door in die naam Jezus de stem van een appèl
op verantwoordelijkheid te laten klinken

Het wordt vanmorgen kerst, omdat wij – op onze beurt –
een appèl horen van diezelfde Jozef, die – zwanger van verantwoordelijkheid –
òns bevraagt: durf jij het aan? – man, vrouw, kind –
hoeveel schaamte je ook voelt, door een breuk in je leven,
door een barst in je eigenwaarde,
hoeveel angst je ook ervaart,
durf je te vertrouwen op jouw droom, op jouw verlangen –
dat in jouw leven dwars door de barst het licht naar binnen wil vallen –
dat jouw leven, ja dat jij nodig bent om het Licht verder te dragen?

Jozef wordt wakker, en hij is ook gelijk wakker, 'awake' dat is: 'woke',
en hij doet trouw wat de engel van hem vraagt –
'zou je het kunnen, Jozef: je lief trouw blijven, hoe moeilijk dat misschien ook voor je is?
– vanwege de schaamte, de pijn van het afgewezen zijn, de schande?'

Het is kerst geworden, het Kind is geboren,
vrede en liefde op aarde krijgen weer een kans,
krijgen ook een kans om in ons geboren te worden als ook wij – gelijk Jozef
– de mens naast ons, onze naaste – tot ons nemen en bewaren.

En laten we bidden:

Oneindig Nabije God, wij verheugen ons in de geboorte van Jezus, Uw Zoon,
Mens van het nieuwe begin voor ieder van ons.

En we houden ook van Jozef,
we verstaan Uw boodschap via hem,
bij wie het Licht door de barst van zijn leven naar binnen viel,
hij die zijn geweten boven schaamte en trots wist te stellen.

We houden ook van hem, want zò kon het Christus-kind
veilig bij hem en Maria geboren worden!

Halleluja, U zij de lof en eer...!

In de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.